

SPÔSOB BOJA S EXTRÉMIZMOM V OS SR

PROJEKT VÝSKUMU A VÝVOJA AOS-ŠR3-2019

Spracoval: prof. Ing. Vojtech Jurčák, CSc. a kol.

CIEĽ ŠTÚDIE REALIZOVATEĽNOSTI

HLAVNÝM CIEĽOM ŠTÚDIE REALIZOVATEĽNOSTI „SPÔSOB BOJA S EXTRÉMIZMOM V OS SR“ BOLO VYPRACOVAŤ ŠTÚDIU MOŽNÝCH SPÔSOBOV ODHAĽOVANIA EXTRÉMIZMU V OS SR A MOŽNOSTI JEHO ELIMINÁCIE.

ČIASTKOVÉ CIELE ŠTÚDIE BOLI:

- ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU EXTRÉMIZMU V OS SR,
- ANALÝZA SÚČASNÝCH KRIMINOLOGICKÝCH, KRIMINALISTICKÝCH A PRÁVNÝCH PROSTRIEDKOV ODHAĽOVANIA EXTRÉMIZMU A JEHO ELIMINÁCIE,
- VYPRACOVANIE ŠTÚDIE S ODPORÚČANÍM PRE MO SR A ZLOŽKY GŠ OS SR K PREVENCIII PROTI EXTRÉMIZMU, JEHO ODHAĽOVANIA A BOJA S NÍM.

PREDPOKLADANÝ PRÍNOS PRÁCE

PREDPOKLADANÝ PRÍNOS PRÁCE JE Z POHĽADU NA ZRKADLENIE VŠEOBECNE AKCEPTOVANÁ DEFINÍCIA EXTRÉMIZMU V OBLASTI BEZPEČNOSTNÝCH VIED A V PRÁVNOM PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. POSKYTUJE ANALYTICKÝ POHĽAD NA DVA OSTATNÉ ZÁKLADNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY SLOVENSKEJ REPUBLIKY A TO NA BEZPEČNOSTNÚ STRATÉGIU SLOVENSKEJ REPUBLIKY Z ROKU 2005 A NA NÁVRH BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE Z ROKU 2017, ZAMERANÝ NA PROBLEMATIKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY A JEJ SPOLUPRÁCU S EURÓPSKOU ÚNIOU V PREDMETNEJ OBLASTI. POSKYTUJE NÁVRH NA AKTIVITY VELITEĽOV A VP V BOJI PROTI EXTRÉMIZMU V DVOCH ROVINÁCH: PREVENČIE A AKTÍVNEHO BOJA (VYŠETROVANIA).

Zloženie riešiteľského kolektívu spoločného projektu

Zodpovedný riešiteľ: prof. Ing. Vojtech JURČÁK, CSc. - KtBaO

Členovia:

doc. Ing. Pavel BUČKA, CSc. - KtBaO

Ing. Ján MAREK, MBA - KtBaO

JUDr. Tomáš MARTAUS - KtBaO

Externí členovia riešiteľského kolektívu:

JUDr. Petra KAŠELÁKOVÁ - MO SR

Mgr. Ján KRÁLIK - UPJŠ PrF Košice

plk. Mgr. Viktor SABO - ÚEPS OS a OZ SR

Mgr. Petra MICHALOVIČOVÁ - VP, MO SR

JUDr. Milan KUSÁK - APZ Bratislava

OBSAH

Úvod

1 Extrémizmus ako pojem

2 Extrémizmus v zmysle trestného poriadku SR

3 Extrémizmus, EÚ a bezpečnostné stratégie

4 Trestanie extrémistických skutkov v SR

5 Skutki extrémizmu v OS SR

6 Kriminologické metódy odhalovania extrémizmu v OS SR

Celkový záver

1 Extrémizmus ako pojem

Správa o extrémizme v ČR 2012: vyhranené ideologické postoje, ktoré vybočujú z ústavných, zákonných noriem, vyznačujú sa prvkami intolerancie a útočia proti základným demokratickým ústavným princípom, ako sú definované v českom ústavnom poriadku.

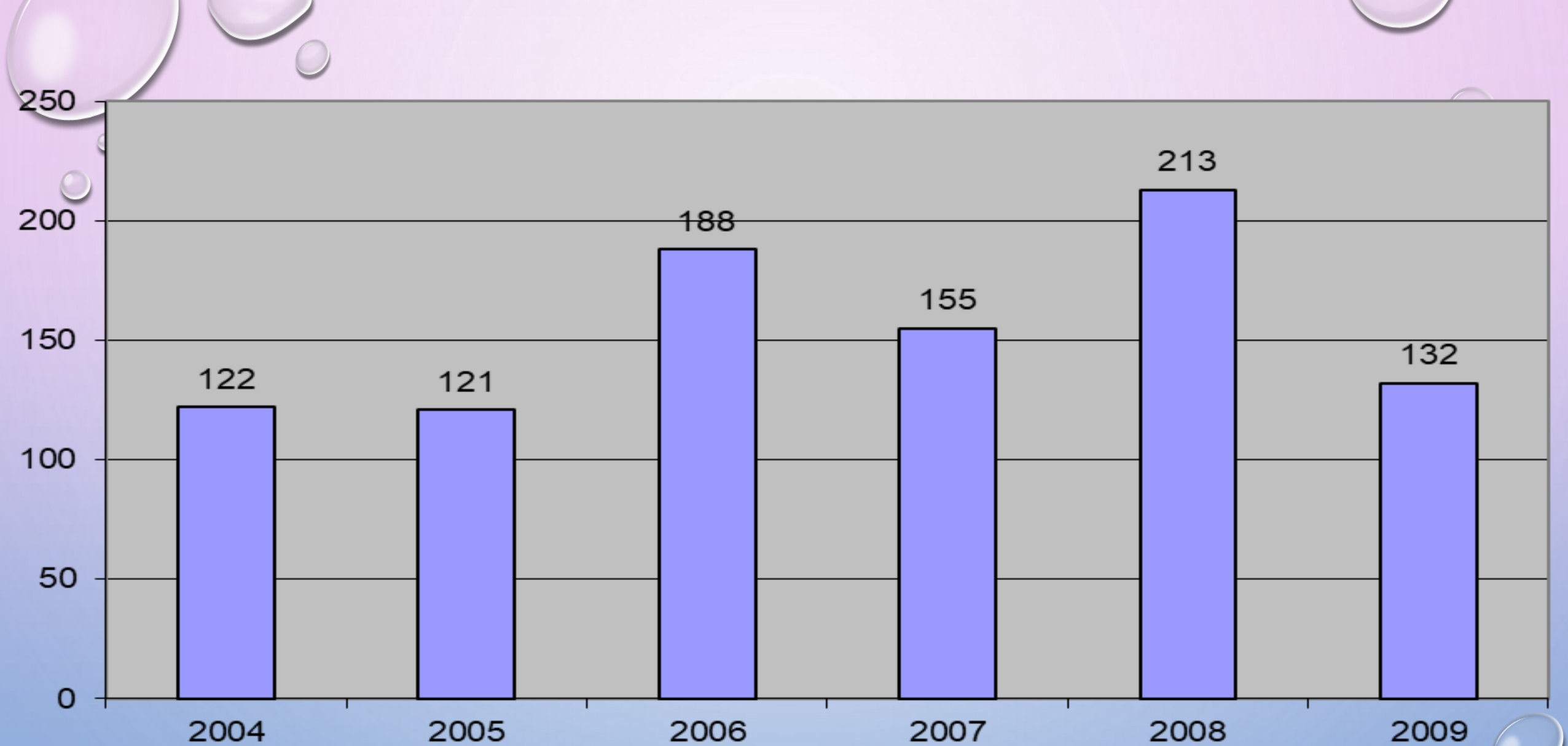
Extrémizmus - vyhranené ideologické postoje, ktoré vybočujú zo základných všeobecne uznávaných hodnôt demokratických právnych štátov.

2 Extrémizmus v zmysle trestného poriadku SR

Právny poriadok SR užíva slovo „extrémizmus“ len výnimočne: č. 198/1994 Z.z. o voj. spravodajstve, č. 46/1993 Zb. o SIS, č. 300/2005 Z.z. trestný zákon a č. 372/1990 Zb. o priestupkoch.

Trestné činy „extrémizmu“ klasifikuje zákon č. 300/2005 Z.z. vnesený novelou z roku 2009.

Na nasledujúcom grafe je uvedený vývoj trestných činov do roku 2009.

Graf 1 Vývoj trestných činov páchaných pod vplyvom rasovej neznášanlivosti do roku 2009
Zdroj: vlastné spracovanie na základe podkladov ŠÚ

Podstatou novely Trestného zákona zákonom č.257/2009 bolo prioritne vymedziť trestné činy extrémizmu:

§ 421 založenie, podpora a propagácia hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd

§ 422 prejav sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd

§ 422a výroby extrémistických materiálov

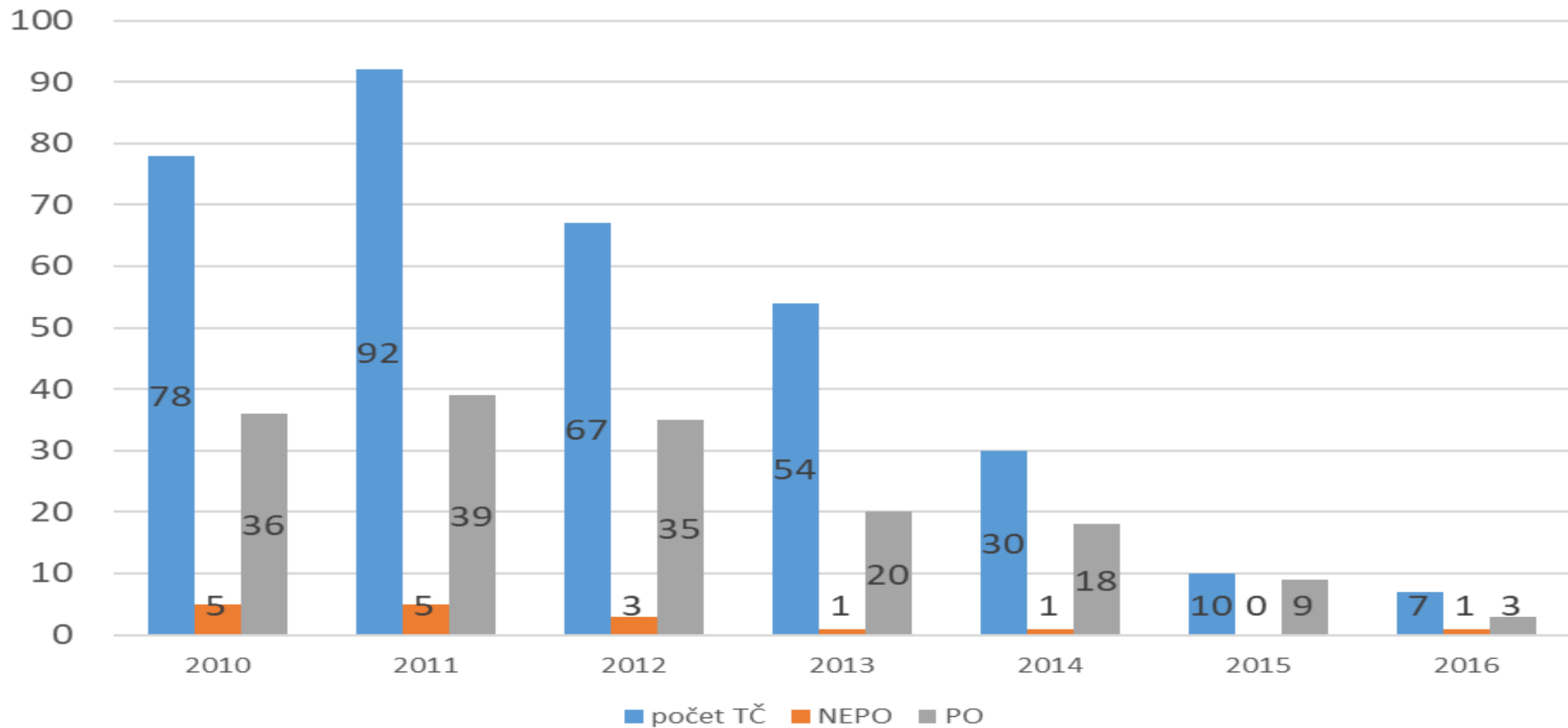
§ 422b rozširovanie extrémistických materiálov

§ 422c prechovávanie extrémistického materiálu

§ 422d popieranie a schvaľovanie holokaustu, zločinov politických režimov a zločinov proti ľudskosti

§ 423 hanobenia národa, rasy a presvedčenia

§ 424 podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti

Graf 2 Vývoj trestných činov extrémizmu po roku 2009

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe analýzy definovanej v predchádzajúcej časti môžeme hovoriť o troch opakujúcich sa oblastiach noriem trestného poriadku, upravujúcich protiprávne extrémistické skutky, a to:

1. potláčanie základných práv a slobôd;
2. propagácia zasahovania do práv skupín osôb, najmä z dôvodu rasy, farby pleti, národnosti, príslušnosti k etnickej, či náboženskej skupine alebo sexuálnej orientácie;
3. zľahčovanie či schvaľovanie najzávažnejších trestných násilných činov, spravidla na živote a zdraví skupiny osôb.

V poňatí právneho poriadku Slovenskej republiky je extrémizmus vnímaný ako cieľavedomá ľudská činnosť, zameraná na potláčanie základných práv a slobôd a na nelegitímne zasahovanie do práv skupín osôb, najmä z národnostného, etnického, rasového, náboženského motívu či z dôvodu sexuálnej orientácie, ako aj spochybňovanie závažných trestných činov namierených proti humánnym zásadám ľudskosti, spravidla závažného rozsahu.

- V 3. kapitole** riešime extrémizmus z pohľadu bezpečnostnej stratégie a EÚ
- Závaznosť bezpečnostnej stratégie SR – základné koncepčné dokumenty dotýkajúce sa bezpečnosti SR a rozvoja a výstavby OS SR (materiálne pramene práva SR)
 - bezpečnostná stratégia z roku 2005 (bezpečnostná hrozba ... **nárast radikálneho nacionalizmu a neznášanlivosti...**)
 - Východiská Bezpečnostnej stratégie z roku 2017 – bezpečnostná hrozba ... reakciu na šírenie **politického a náboženského extrémizmu...**; čo zamýšľa štát urobiť na ochranu svojich bezpečnostných záujmov? Ako a s akými prostriedkami to urobiť?

4 TRESTANIE EXTRÉMISTICKÝCH SKUTKOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Účel trestu v právnom poriadku – ochranný, represívny (konkrétny postih páchatel'a), výchovný (aby sa viac trestného činu nedopúšť'al).

Trestanie právnických osôb

Trestanie fyzických osôb

Kriminologické aspekty extrémizmu (usporiadaný celok empirického poznania o zločine, zločincovi, a o kontrole tohto správania).

Čo sa podieľa na šírení extrémizmu:

- globalizácia (napríklad kritika členstva v Severoatlantickej aliancii, či EÚ, kritika amerikanizmu),
- migrácia a multikulturalizmus (nedostatky v migračnej a azylovej politike, ktoré sa odzrkadľujú v negatívnych postojoch voči migrantom),
- nedostatočné právne zázemie (medzery v zákonoch),
- vývoj v oblasti techniky a komunikácie (médiá a sociálne siete sú často zneužívané extrémistami),
- oblasť ekonomiky a politiky, existenčná neistota (obyvateľstvo zmietané sociálnou a ekonomickou krízou je ľahšie ovplyvniteľné ideami a postupmi extrémistických zoskupení a predstavuje tendencie k radikalizácii a nekonformnému riešeniu spoločenských problémov).

Faktory ovplyvňujúce príklon mladých ľudí k extrémizmu:

- prechod z autoritárskeho do demokratického režimu, spojený so socioekonomickou transformáciou,
 - strata dôveryhodnosti etablovaných politických subjektov a štátnych úradov,
 - chudoba a nezamestnanosť v niektorých regiónoch,
 - problémy vznikajúce pri spolunažívaní minoritnej a majoritnej populácie,
 - šírenie predsudkov a stereotypov prostredníctvom médií, akceptovanie násilia v médiách,
 - verejná mienka rezervovaná voči kultúrnej diverzite (Slovensko je chápané ako krajina Slovákov, ostatní tu môžu žiť, ak sa Slovákom prispôbia),
 - individualizácia spoločnosti,
 - zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva,
 - rýchlo sa meniace životné podmienky, ohrozenie spojené so stratou orientácie v životnej, sociálnej a politickej situácii, spoločnosť chápaná ako komplikovaná, nezrozumiteľná, sociálne nespravodlivá,
 - strata istoty, problémy súvisiace s riešením svojich životných úloh (nájsť si životného partnera, budovať vlastnú domácnosť, získať primerané vzdelanie a zamestnanie).

5 SKUTKY EXTRÉMIZMU V OS SR

Radikáli a extrémisti mimo ozbrojených síl, vidia dve reálne možnosti zapojenia príslušníkov ozbrojených síl (najmä profesionálnych vojakov) do svojich aktivít:

- prvú možnosť predstavuje vstup prívržencov extrémistických a radikálnych skupín do ozbrojených síl s cieľom získať vojenský výcvik a prístup k zbraniam;
- druhou možnosťou je uplatnenie profesionálnych vojakov po ukončení vojenskej služby a odchode z ozbrojených síl v extrémistických a radikálnych skupinách.

Vojenský profesionál utvára svoje kvality v individuálnej rovine profesionalizácie v dvoch etapách a to: *prípravnej a rozvojovej či podľa iných autorov v etape regrutácie, retencie a migrácie.*

Analýza šírenia radikalizmu a extrémizmu je potrebná v týchto etapách, nie plošne.

Štatistika Vojenskej polície: 2 priestupky, 0 trestných činov (2016, 2017).

Slovenskí branci

Rok	Trestný čin	
2019	§419	1
	§421	3
	§422/1	19
	§422a	2
	§ 422b	20
	§ 422c	6
	§423/1a	4
	§423/1b	7
	§ 424/1	8
	Spolu	70

6 KRIMINALISTICKÉ METÓDY ODHAĽOVANIA EXTRÉMIZMU V OS

Medzi najčastejšie prejavy extrémizmu, ktoré možno vidieť aj u príslušníkov OS je možno zaradiť:

- verejné zhromaždenia a demonštrácie,
- koncerty,
- prezentovanie rasistických hesiel, pozdravov a grafická prezentácia extrémistických symbolov,
- fyzické útoky a vyhrážanie sa a
- internet a sociálne siete.

- **Štádium vstupu k ozbrojeným silám**
- **Štádium príslušnosti k ozbrojeným silám**
- **Odhaľovanie šírenia extrémizmu pri použití siete internet**
- **Šírenie extrémizmu za pomoci sociálnej siete facebook**
- **Vyšetrovanie trestných činov extrémizmu – zamerané na výsluch** (vedenie výsluchu – podozrivého, obvineného, svedka)

Odporúčania pre prax

- účinné využitie **preventívnych** riešení, metód, ktoré spočívajú v široko zamieranej a úzko cielenej pozitívnej osвете,
- efektívna spolupráca a následná koordinácia medzi všetkými zložkami ozbrojených síl a ich predstaviteľov (predovšetkým s VP)
- systematicky vplývať na hodnotný zbor všetkých stupňov
- využívať erudovanosť právnych poradcov veliteľov
- využívať na prednášky expertov v tejto oblasti z radov VP, prednášky cielene, periodicky opakovať tematiku
- realizovať odporúčania v oblasti kriminalistických metód v činnosti VP (Oddelenie odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti)

Odporúčania pre prax (pokračovanie)

- poskytnúť súčinnosť lekárovi, ktorý ma podozrenie, že do ozbrojených síl sa snaží dostať člen extrémistickej skupiny
- osobitnú pozornosť venovať šíreniu extrémizmu v sieti internet, sociálnych sieťach
- vykonávať sústredenú agendu a pravidelné vedenie štatistík, ktoré by zabezpečili potrebný prehľad o danej problematike a cieľavedome zdieľať získané informácie, poskytnúť výsledky odhalenia extrémistickej činnosti (dobrá prax) a pod.

ĎAKUJEM ZA POZORNOST